

... psykologer i vitnerollen

Christian Zimmermann

forhandlingssjef i Psykologforeningen / advokat

Alle har plikt til å møte i retten dersom man blir innkalt som vitne, også psykologer. Men psykologer må også forholde seg til sin taushetsplikt når det gjelder informasjon om pasienter etter helsepersonelloven § 21. Den sier:

Helsepersonell skal hindre at andre får adgang eller kjennskap til opplysninger om folks legems- eller sykdomsforhold eller andre personlige forhold som de får vite om i egenskap av å være helsepersonell.

Dette ivaretaes også i tvistemålsloven § 205, som sier:

Uten samtykke av den som har krav på hemmelighold, må retten ikke ta imot forklaring av prester i statskirken, prester eller forstandere i registrerte trossamfunn, advokater, forsvarere i straffesaker, meklingsmenn i ekteskapsaker, leger, psykologer, apotekere, jordmødre eller sykepleiere om noe som er betrodd dem i deres stilling.

Tilsvarende bestemmelse finnes i straffeprosessloven §§ 118 og 119. Dette betyr at det i utgangspunktet er et forbud for retten om å motta taushetsbelagt informasjon. Den må avvise slik informasjon selv om vitnet er villige til å bryte taushetsplikten.

Den som har krav på taushet, må ha fritatt psykologen fra taushetsplikten gjennom et informert samtykke, for at psykologen skal kunne gi opplysninger som vitne. Informert samtykke innebærer at pasienten er gjort kjent med hva opphevingen av taushetsplikten faktisk innebærer, og hvilke konsekvenser dette kan få. For at samtykke skal være gyldig, forutsettes det også at pasienten har fått informasjon om hvilke opplysninger det gjelder, og hvordan disse skal anvendes. Psykologen kan bare gi informasjon om den som aktivt har fritatt psykologen fra taushetsplikten. Har psykologen opplysninger om andre, må også disse gi samtykke til fritak fra taushetsplikten (for eksempel søsken, en av foreldrene, osv.). Dette er regulert i helsepersonelloven §§ 21 og 22. En psykologs oppgave som vitne er å gi relevant informasjon og belyse de faktiske sidene av en sak. Som vitne begrenser de faglige vurderingene seg til de man har gjort av pasienten i fortid. Dette er i motsetning til sakkyndigrollen, der hovedanliggendet ofte er å si noe om fremtidig utvikling, vurdering av konkrete bevis eller forhold i saken som krever psykologfaglige kunnskaper. En psykolog i vitnerollen skal belyse saken med nøkterne beskrivelser av faktiske hendelser og med gjengivelse av eventuelle vurderinger psykologen tidligere har gjort av pasienten.

Selv om psykologen er innkalt som vitne og ikke sakkyndig, forventes det også noen ganger at generelle spørsmål blir besvart, ut fra psykologens erfaring som terapeut og sakkyndig innenfor fagområdet. I slike situasjoner er det viktig ikke å la seg friste til å komme med diagnostiske og liknende vurderinger av annet enn det man har faglig grunnlag for.

Det er i regelen som terapeut psykologen er innkalt som vitne – og da vil det normalt være begrenset hva man uttaler seg om. Å vitne om temaer som har vært oppe i behandlingen, utvikling i terapien etc., vil vanligvis være det eneste. Bevisvurdering og troverdighetsvurdering vil det normalt ikke være grunnlag for en terapeut å uttale seg om, selv om noen av aktørene i retten kan forsøke å

stille slike spørsmål. Som vitne bør man derfor være nøye med, både på forhånd og/eller i vitnemålet, å presisere at man innehar rollen som terapeut og ikke som sakkyndig.

Merk at for både sakkyndigrollen og vitnerollen gjelder rettskravene om forsvarlighet som beskrevet i helsepersonelloven § 4.